

96 | JOHANNES ARNOLDUS BERGELLANUS,
De chalcographiae inventione poema encomiasticum

Mainz: Franz Behem, 1541

8°: 12 p. Latere blindgestempelde lederen band, rode sneden.

Il 61.052 A

JOHANNES ARNOLDUS BERGELLANUS, die wellicht als corrector werkte bij Franz Behem, een drukker in Mainz, was een van de eerste auteurs die een gedicht schreef waarin hij de uitvinding van de boekdrukkunst door Johann Gutenberg alleen bezingt. Hij stelt de boekdrukkunst voor als een nieuw wereldwonder, naar het voorbeeld van de piramiden in Egypte of de Kolossus van Rhodos. De tekst werd voor het eerst gedrukt in 1541 door Franz Behem.

Sommigen zagen in dit gedicht de eerste uiting van viering van het honderdjarig bestaan van de boekdrukkunst. Volgens een oude historiografische traditie was de typografie immers ontstaan in 1440. Nergens verwijst de auteur echter naar de herdenking van deze verjaardag. Integendeel, zijn enige bedoeling bestaat erin een doorleefde blijk van hulde te brengen aan de uitvinders van de boekdrukkunst. Het samenvallen van beide data moet veeleer als louter toeval worden beschouwd.

Henri Helbig kocht dit boek in mei 1841 bij de Londense boekhandelaar Rodd. De Luikse bibliofiel was bijzonder enthousiast over deze aankoop, zoals blijkt uit de aantekening die hij op een van de schutbladen van *De chalcographiae inventione* aanbracht toen hij nog in Londen verbleef:

Londres. 15 mai 1841. Me voici enfin en possession de ce rarissime opuscule, le premier volume imprimé qui traite seulement de l'histoire de l'invention de l'imprimerie; je l'avais cherché en vain depuis cinq ans; je n'en connaissais que deux exemplaires, celui de la bibliothèque impériale de Vienne, provenant de celle du comte de Hohendorff acquise en 1720, et le présent exemplaire ayant appartenu au fameux bibliomane Richard Heber, à la vente d'une partie des livres duquel il fut acheté à Gand en 1836 par Rodd libraire à Londres duquel je l'ai acquis pour huit schillings, justement trois siècles après sa publication.

Hij werd gekrenkt in zijn trots als bibliofiel toen hij vaststelde dat Jacques-Char-

les Brunet (1780–1867) in zijn handleiding voor bibliofielen en boekhandelaars geen beschrijving had opgenomen van *De chalcographiae inventione*, dat Helbig zelf nochtans beschouwde als een van de pareltjes van zijn verzameling. Hij richtte daarvoor een verwijt tot Brunet, die hem in de vijfde editie van zijn *Manuel* van antwoord diende in de vorm van een aantekening over het gedicht van Arnoldus: [...] *Un bibliographe distingué, M. H. Helbig, de Gand [i.e. Luik], nous a reproché de n'avoir pas admis dans notre Dictionnaire cet opuscule, qu'on peut, dit-il, classer hardiment parmi les livres les plus rares, et dont il possède l'un des deux exemplaires à lui connus; exemplaire que, toute-fois, il a pu se procurer pour 2 sh. à la vente de Rich. Heber (I, n° 733), où certes les con-*

naisseurs n'ont pas fait défaut. Ce prix infime nous justifie assez de l'omission volontaire que nous avons faite de cette pièce [...] (Manuel du libraire et de l'amateur de livre, 5de ed., dl. I, Paris, 1860, kol. 784, nr. 12.965).

Hoewel Jacques-Charles Brunet dus geringschattend deed over de aankoop door Helbig, moeten we dankbaar zijn dat de Koninklijke Bibliotheek van België dankzij de volharding van Helbig in het bezit is van een van de eerste getuigenissen over het ontstaan van de boekdrukkunst. ☞ RA

LITERATUUR
VD-16 1983–2000, nr. A-3689. Schottenloher 1983. Amelung 1986.

